

У НОВОМ САДУ У ЧЕТВРТАК 21. НОВЕМБРА 1891.

ГОД. XVI.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 22.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду сваког дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака: — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

КНЕГИЊИЦА МАЈЕНДА.

(Свршетак.)

Таква је та болна драма — легенда, нејасна је, свирепа и хладна, као што је и судба, која нас ломи. У овој драми неманичег одређеног, нити има објашњење лица и догађаја, но су лица узета као представници слабих људи, изложених бури живота и судару елемената, које управљаједна невидовна сила, а над њима лебде у прозрачном и флујидном поднебљу у зраку птице злослутнице: совуљаге и гавранови, који су једина пратња нашој беди.

* * *

Метерленк је човек врло млад, адвокат у Ган-у, и издавања је већ привукао на себе пажњу мислених људи. У свима његовим делима огледа се фаталност као у огледалу, а из свију његових умовира провирује човек веома дубоке душе и ванредно јаког интелекта. Један повећи број млађих књижевника и уметника, који се сматрају као пијонири модерних идеја у литератури, поносе се што им је Метерленк maestro. Из великог поштовања, што га према његовом огромном таленту гаје, назвао је „L'echo de Paris“ Метерленка „Shakspeare de Gand“. Али и ако се види очевидна тежња на техничкој обради драме и сировом излагању душевних анализа Шекспирових, ипак се он разликује од Шекспира тиме, што је Шекспир остао увек артист па чак и дилетант, рукујући својим креацијама хладнокрвно и господарски као каквом пантомимом, док се код Метерленка опажа горко трпљење, бол и мука душевна, која га рије и прави трагични-

јим, него што су сви његови јунаци, и што је он толико узнемирен својим испитивањима, да чисто почиње губити храброст за живот, кад је опазио, да његов живот не припада њему, да је он мислено оруђе у рукама непознатим, за цели непознате, путевима непознатим.

Мора човек, који иоле премишља, да се са поштовањем диви човеку, чији се дух толико развио и затегао, да ујутка све, што му скреће пажњу на другу страну и да загледа у живот, у будућност, у улогу човека, ставши с висионом и с непознатим лице у лице. Може се човек неслагати са резултатом његовог машљења, ал' ако се удуби у самог себе, проучиће, да је његов закључак близу истине. Ветропишу ће изгледати то или фантазија или имитација, ал' као што људи вечним вашаром и лармом забаштују глас целог живља, а само кад се усаме једне ноћи, они примете да све око њих дише, да све осећа. Исто је тако с човеком, кога прогутају свакодневна питања, кога преломи материјалан рад, кога заглуши варошка дрека и вика, те и не види једно једино важно питање: Чему нам овај живот служи? Фриволитет нашег живота довео је дотле људе, да многи уображавају, да су украс полу, коме припадају.

А међу тим ваља се прибрati, ваља се ослушнути, па ће се приметити, да је човечји живот веома сличан балону, који лебди по ваздуху. Док човек бесвесно тумара, очима указује му се дивна и сваковрсна панорама, а само осврне ли

се, хоће ли само и за часак да расуди о свом положају, увиђеће, да у том дивном изгледу лежи његов гроб, да је његов живот изложен слабом даху каква ћудљива ветра, и да нема никакве мочи да ма у чему измени свој лабав положај.

Такав је живот, како га Метерленк замишља. Од куда је? Где ће?

* * *

Човеку, који нам је дао овако чврсто дело, овако озбиљних мисли и оваких дивних момената, каквих је пуна „Кнегињица Малена“, није право тражити зајачке и дрпти га за малености. Израда саме драме далеко је да буде без дефеката, али се у главном они објашњавају заоштреношћу борбе, коју воде литерарне школе у Француској. Мало претерана афектација у кретању маса, и испресецаност спектакла и сувишна употреба дијалога показује, да је, што се спољне израде тиче, Метерленк хтео да буде више Шекспировац, но сам Шек-

спир. Иначе једрина мисли, дубоко познавање душе човекове у невољи, међе ову драму међу најбоље, које сам на нашој позорници видeo. Стил је необично збијен, одмерен и тачан, а међутим је епски прост и јасан. Богатство у слика-ма... управо рећи све је у овој пијеси симбол и слика и то је подиже до грандијозне лепоте.

* * *

На крају крајева Метерленк је велики песник, песник најстаријих људских инстинката, инстинката, који ће вечито остати у нама, које ми можемо само тренутно угушити, никада са свим искоренити. Ти су инстинкти: осећање природне тајанствености, људске немоћи и сартне грозе.

Метерленкова драма приказује се не прекидно на београдској позорници с мешовитим успехом: једни је хвале и узносе, а другима се не допада, ал' је за то позориште ипак увек дунком пуно. П. М.

ИСТИКИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Партија пикета“, шаљива игра у 1 чину, по Фурнијеру и Мајеру превео Ф. Оберкнешвић. — „Три жене у један мах.“ Шаљива игра у 1. чину, од Александра Космара, превео Окомир). (Свршетак).

Да видимо сад, какве беху „Три жене у један мах“, та шаљива игра у 1. чину, од Александра Космара, коју је „с немачког превео“ Окомир.

— Хвала Богу, речи ће можда когод, — че-га још не ће бити! Ради два комадића у једноме чину, који нису трајали ни два часа, још сувише је један прастари, а само други, бар за нас, нов, отегли сте разговор на два дана, у два броја „Позоришта“!

Немојте заборавити, да се догађаји обично брже збивају, него што је разговор о њима. Бој на Косову, на прилику, свршио се за један дан, а песма и разговор о њему ево већ наврши пет стотина година.

— Оно, каже се, да свако упоређење „рама“, ал' ово је баш претерано. Каква је сличност између боја на Косову, не Банова, Суботићева

или Цветићева, већ оног првог и правог, оног историјског, тужног и крвавог боја косовског, и — два тричава „ајнактера“?

— Погледајте на натпис овога листа. „Позоришту“ је више стало до најмањега чина, који се приказао на нашој позорници, него до најкрвавијег и најисторијскијег боја. Шта ћеш, то му је програм, то му је намењено при „зламењу“ и крштењу. Но сад, на ствар.

Натпис комаду није нас много препао. Одредба „шаљива игра“ умирила нас је, да не ћемо гледати нечуvenих мушка, које би мучиле човека, ако би заиста на себе примио све дужности према трима женама у један мах. Но јаку нам је сумњу и зебњу изазвало уверење објаве, да је оригинал „немачки“ од неког Александра Космара. Та сумња наша није ни мало ослабила кад разумесмо, даје Окомир псеудоним једног благонадежног јунопше, коме је тај превод први књижевнички покушај.

Каква је немачка „шаљива игра“, то смислили ономад о приказу комада Блументалова. А Блументал је првак, владар у шаљivoј врсти

садашње немачке позорнице. Да какав је тек овај, коме до сад никад ни имена чуо нисам! То ће бити шаљиво као на даћи, тако мишљах пре ишто ће се даћи завеса. Тек што започе приказ, онако живо, глатко, спретно, свака ме је реч више уверавала, да то не може бити немачко. Да је то саставио Немац, више би се прославио од Коха, добио би велики „Schillerpreis“, масну пејсију и неиспрне тантијеме, цар Виљем II. обесио би му својеручно своју најлепшу ленту, једном речју, најславнији Немац ових дана био би Космар. А како је то име у оригиналној књижевности немачкој са свим непознато, то сам ја био одмах уверен, да није могао написати ни „Три жене у један мах“. То је могао написати само Француз, и то од вештијих и чувенијих позоришних писаца француских.

Једва дођох до немачке књижице, из које је преведена И заиста, ево јој наслова: „Drei Frauen auf einmal!“ Posse in einem Aufzug nach Scribe's: „La frontière de Savoie“ bearbeitet von Alex. Cosmar.

Ша за Бога, што не кажете одмах? Qu' on se le dise! Та то је Скриб, стари, славни Скриб, а не неки нови и неславни Космар (можда би боље било написати га Козмар). И по томе видимо, да је та умиљата и весела шала само за нас новина, а у ствари да је, по свој прилици, много старија и од „Партије пикета“, и од самога проналаска хлороформа.

Да видимо шта се забива у том једном чину.

Догађа се у време Карбонарске смутње у Италији, дакле пре неких седамдесет година, на француско-савојској граници, према Шамберију, у двору грофице Казети (тако се чита и пише италијанско име Casetti, а ни пошто Касети, као што пише Окомир). И њен је муж Карбонар, а баш је, у почетку игре, дошао кришом у свој дворац, провукав се кроза страже војске која га вреба. Грофица не зна како да спасе мужа, јер на може да дође до лажног пасоша, који за то треба. У то се пријављује трговац Годиве (тако се чита француско име Godivet, а не „Годифет“ као што стоји на објави), да препоручи грофици своју робу. У разговору дозна грофица да Годиве има свој поштен пасош, те му га вешто замени пасошем свога мужа. На то нађе мајор Ласкари, тражећи грофа Казета. Годиве му се учини сумњив, заштите пасош, па кад види да је грофов, уапси Годивета. Годиве се нађе сад као муж домаћице, а већ је и собарица Нина изјавила, да је с њим „тајно венчана“, по невољи, да се оправсти наметнику, слуге Пикола.

Годиве, мало луцкаст и сујетан, ал' иначе добар човек, нађе се бразу у положају, пристане право на лепу собарицу, а после још радије на грофицу, док не нађе његова права жене, те навале све

три на њега. У то дође глас, да је гроф сретно прешао француску границу са пасошем Годиветовим, те се све сретно расплете.

Српски је превод иначе доста добар и лак, осбито за први посао.

Добриновић је створио слику безазленога и сметенога бакалина Скрибова тако вешто и потпуно, да га може са задовољством уврстити у богату галерију својих уметничких створова. И најразмаженијој публици морао би такови Годиве заиста годити.

Од осталих приказивача споменућемо само још Марковићу (Нину) и Бакаловића (Пикола), којима су улоге допустиле да се колико толико примажну виртуозно изради главне слике.

На послетку ваља приznати, да је овом приликом и управа била са свим на висини свога положаја, јер се играло пуно сложно, ensemble је био удешен у свакој ситини, те се склапао са сваке стране.

Само бисмо лепо замолили управу, да други пут не заборави назначити, да је оригинал од Скриба, а име прерађивача (?) А. Космара не би се морало ни спомињати, јер његова прерада јамачно није толико замашна, да би је ваљало особито истицати. Не би се морало више спомињати ни да је то Окомир с немачког превео, доста је било то признање за први пут. — ст —

П О З О Р И Џ Т Е.

(Много више ни за што). Чувени глумац Герик (рођ. 1716. † 1779.) био је једном у друштву код неког енглеског лорда. Говорило се о драмској уметности и мимици и препирало се у колико илузија може да помогне пипчевим речима. Тада зграби Герик шамлицу, узе је као повојче на своје руке и почне јој тепати и миловати је.

Сви се смејају. Мало по мало уздизаше мимичар израз својих осећаја, сваки покрет на њему беше нежност, коју отац осећа према свом детету. Сви су га гледали са изразом цуним саучешћа. Наједаред зачу се страховит узвик у соби. Несртник се био сувише приближио прозору и дете му беше из руку испало. Очајање је очево неописано. Људима иду сузе на очи, жене јецају, сви се удубили у жалост несртног оца — док напослетку сам лорд не приђе Герику и јецајући му рече: „Гериче, за име Бога, дођите к себи. Па зар не видите, да је то била само шамлица“! — Доцније се увек говорило кад би се ни за шта дигла велика вика: „Та дођите к себи, била је само шамлица“!

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

13. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТИЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК 21. НОВЕМБРА 1891.

РАСПИГУЋА.

Чаробна позоришна игра у 5 чинова, с певањем, од Рајмунда, превео И. Стојановић,
музика од К. Крајцера. — Редитељ: Миљковић.

ОСОБЕ:

1. Чин: Љубав двоје слушчади.

Јулије Флотвел, племић, милионар	Миљковић
Волф, коморник му	Илић
Валентин, послужитељ	Добриновић
Роза, собарица	Т. Лукићка
Каваљер Димон	Спасић
Пралинг }	Станковић
Хелм } Флотвелови пријат.	Васиљевић
Валтер }	Рајковић
Гриндлинг } архитекти	Славнић
Сокл	Бакаловић
Слуге, ловци, пријатељи.	

2. Чин: Чаробни двори виле Керистане. — Лов.

Керистана, вила	М. Марковићка
Азур, њен услужни дух, а	
касније просјак	Марковић
Јулије Флотвел, милионар	Миљковић
Валентин, послужитељ	Добриновић
Роза, собарица	Т. Лукићка
Каваљер Димон	Спасић
Пралинг }	Славнић
Хелм } Флотвелови пријат.	Васиљевић
Валтер }	Рајковић
Крезуба баба	Ј. Добриновићка
Волф, коморник	Илић
3. Чин: Раскош. — Бегство преко Темзе.	
Јулије Флотвел	Миљковић
Глукхајм, председник	Лукић

Амалија, кћи му	С. Бакаловићка
Флортерштајн, барон	Т. Станковић
Валентин, послужитељ	Добриновић
Роза, собарица	Т. Лукићка
Волф, коморник	Илић
Каваљер Димон	Спасић
Азур; дух, као просјак	Марковић
Тома } лађари	Васиљевић
Максим }	Стефановић
Гости, господа, госпође, слуге.	

4. Чин: Служитељска верност.

Јулије Флотвел	Миљковић
Волф, богаташ	Илић
Баштован	Жикић
Валентин	Добриновић

Виште слуге.

5. Чин: Доброчинство виле Керистане.

Јулије Флотвел	Миљковић
Керистана, вила	М. Марковићка
Азур, дух, још као просјак	Марковић
Валентин, столар	Ј. Добриновић
Роза, жена му	Т. Лукићка
Лиза	С. Миљковићка
Михајло }	* * *
Петар }	* * *
Јован } њихова деца	С. Миљковићева
Јоца	* * *
Народ.	

Војничка музика петроварадинске пешачке пуковније бр. 70. свираће ове комаде: 1. „Словенски марши“, од Шуберта. — 2. „Тужни Личанин“, фантазија од Лангера. — 3. „Sextetto et Finale“ из опере: „Lucia di Lammermoor“, од Доницетија. — 4. „Предигра“ из опере: „Cavalleria Rusticana“, од Маскања. — 5. „Фантазија“ из опере: „Das Nachtlager in Granada“, од Крајцера.

У суботу 23. новембра први пут: „Ева“. Позоришна игра у 5 чинова, од Рихарда Фоса.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.